

Iedereen mee in een sociaal rechtvaardige klimaattransitie

Themaoverleg: Sociaal klimaatbeleid
van Wet- tot Dorpstraat
12 november 2024

Onze ambitie vandaag

- Waarom het zo belangrijk is om een klimaatbeleid sociaal rechtvaardig te maken
- Waarom gele hesjes meer nodig hebben dan wat groen patchwork
- Waarom we creatiever moeten zijn voor hen die het op eigen kracht niet halen.
- Waarom hen achterlaten geen optie is
- En niets doen nog veel minder

SAAMO

SAAMO in het kort

Samen uitsluiting aanpakken

Een betaalbare en goede woning. Een geschikte job. Elke dag een gezonde maaltijd op tafel. Centen om een sociaal leven uit te bouwen. Voor velen is dat niet vanzelfsprekend. **De ongelijke organisatie van onze samenleving maakt kwetsbaar en sluit uit.**

Opbouwwerkers van SAAMO brengen mensen in een kwetsbare positie samen en werken met hen aan concrete oplossingen. Ze doen dat met **innovatief projectwerk en geëngageerd buurtopbouwwerk**. Zo bouwen ze mee aan een samenleving waarin er plaats is voor iedereen.

De kernwoorden

- verbinden
- strijden
- sociale rechtvaardigheid

In **samenwerken** ligt onze kracht. Opbouwwerkers staan dicht bij de mensen en de problemen waarmee ze te maken krijgen. Ze werken steeds samen aan oplossingen die breed inzetbaar zijn. Ook de organisaties, netwerken en besturen met wie ze samenwerken zijn onmisbaar om te strijden voor een samenleving waarin er plaats is voor iedereen.

De thema's van SAAMO

Wonen

Werk

Sociale Bescherming

Onderwijs

Krachtige Buurten en Steden

Ener en water

Collectief burgerschap

Welk probleem pakken we aan?

- ✓ Energiearmoede
- ✓ Slechte woonkwaliteit als oorzaak van energiearmoede
- ✓ Energietransitie sluit Mensen in Armoede uit

Doelgroep: Mensen in energiearmoede in heel Vlaanderen

Wat zijn onze doelen?

- ✓ Mensen in armoede leren opkomen voor hun rechten
- ✓ Analyseren van het Energie-, Klimaat- en Woonbeleid
 - knelpunten signaleren aan het beleid
 - beleidsvoorstellen formuleren

Een sociaal rechtvaardige klimaattransitie

Doel: naar een duurzame en koolstofarme economie

- Sociale rechtvaardigheid = kosten en baten rechtvaardig verdelen
- iedereen heeft toegang tot de voordelen van de transitie

De lasten komen NIET onevenredig bij de meest kwetsbaren te liggen

- Nodig: SPECIALE AANDACHT voor groepen die sociaal of economisch minder sterk staan.

Wat staat ons te doen?

- **Klimaatdoelstellingen halen**
- **Mensenrechten respecteren**
 - beschermen en bevorderen → Klimaat en milieu zijn mensenrechtenkwesies
 - Recht op een schoon, gezond en duurzaam leefmilieu (2022)
 - Armoede en ongelijkheid bestrijden

Dit is een beleidsopdracht én een morele plicht!

Speciale aandacht voor wie?

- **Sowieso 20% laagste inkomens tot 40% laagste inkomens**
- **Verschillende categorieën:**
 - Rechthebbende leefloon
 - Rechthebbende Verhoogde tegemoetkoming
 - Alleenstaanden en alleenstaanden met kinderen
 - Rechthebbende vervangingsinkomen
 - Bewoners van oude panden
 - Private huurders
 - Mensen in energiearmoede

Wat is energiearmoede?

- Een toestand waarbij een persoon of huishouden bijzondere moeilijkheden ondervindt om zich te voorzien van de energie die nodig is om hun basisnoden in de woning te bevredigen. (België)
- Je hebt een kans op energiearmoede als je meer dan 10% van je inkomen uitgeeft aan energie (elektriciteit + verwarming)

Foto: Freepik

ENERGIEPRIJZEN DALEN, MAAR KWETSBARE GEZINNEN HEBBEN NU HOOGSTE TARIEF

Terwijl de dalende energieprijzen de factuur voor de meeste Vlamingen eindelijk lichter maken, zien de meest kwetsbare gezinnen die net met 15% stijgen. Zij betalen nu zelfs het allerduurste tarief op de markt. «Met een budgetmeter zou ik snel mijn schuld kunnen afbouwen, werd me gezegd. Maar de kosten lopen alleen maar op», getuigt Jimmy (31), een papa van vijf uit Nieuwpoort.

Robbe VANLIER

«Ik durf verwarming nog amper aanzetten. En dat met baby van 6 maanden in huis»

«Op deze manier raak ik nooit uit de problemen. We laden elke maand 300 à 400 euro op, maar we komen niet toe. We durven de verwarming nog amper aanzetten.» Aan het woord is Jimmy Vanderschelde (31). Hij woont met z'n partner en vijf kindjes tussen 6 maanden en 9 jaar oud in een sociale woning in Nieuwpoort. Het gezin heeft een budgetmeter, die werkt zoals een prepaid-telefoonkaart. Jimmy moet er eerst geld op plaatsen, voor het gezin energie kan verbruiken.

«We hebben die nu bijna een jaar», legt Jimmy uit, die een invaliditeitsuitkering krijgt. «Nadat ik uitren ben gegaan met m'n ex, is het wankel beginnen te lopen. Ik ben verhuisd en ontving een tijdlang geen facturen van m'n energieleverancier, tot ik plots een afrekening van 1.800 euro kreeg. Die kon ik niet betalen, waardoor ik in de problemen ben geraakt.»

Kwart duurder

Wie een tijd z'n energiefacturen niet betaalt, wordt 'gedropt' door zijn leverancier. Dat aantal nam vorig jaar met 10% toe (zie hiernaast). Die gezinnen komen bij netbeheerder Fluvius terecht, die vanaf dan optreedt als 'sociale leverancier', en krijgen een budgetmeter. Wie geen recht heeft op het sociaal tarief, krijgt dan het 'standaardtarief netbeheerder'.

Steeds meer klanten afgesloten omdat ze facturen niet betalen

Het aantal Vlamingen dat door z'n energieleverancier wordt afgesloten omdat de factuur niet wordt betaald, steeg afgelopen jaar met 10%. Dat blijkt uit cijfers van de Vlaamse regulator VREG.

In totaal moesten eind vorig jaar bijna 75.000 gezinnen voor elektriciteit en ruim 56.000 voor aardgas opgevangen worden door netbeheerder Fluvius. Die treedt op als 'sociaal leverancier' als gezinnen door hun commerciële leverancier 'gedropt' of afgesloten worden. Het gaat om een toename van zo'n 10% in een jaartijd. Opvallend is dat de stijging bijna uitsluitend toe te schrijven is aan de 'niet-beschermde' afnemers. Dat zijn gezinnen die geen recht hebben op het sociaal tarief. Hun

Wat is energiearmoede?

- ▶ Je besteedt een te groot deel van je beschikbaar inkomen aan energiekosten (gemeten energiearmoede).
- ▶ Je bezuinigt aanzienlijk op je energieverbruik waardoor je energiekosten zeer laag zijn in vergelijking met gezinnen in een gelijksoortige situatie (verborgen energiearmoede).
- ▶ Je verklaart het financieel moeilijk te hebben om je woning voldoende te verwarmen (subjectieve energiearmoede).

1 op 5 gezinnen getroffen door EA

(Barometer Energiearmoede)

15,9% Vlaamse gezinnen kent EA

(Beleidsnota Demir 2019-2024)

SAAMO

Waarom meer aandacht voor kwetsbare groepen?

Er is een ongelijke impact van klimaatverandering en -beleid

- Meer blootstelling aan de gevolgen van klimaatverandering maar er minder verantwoordelijk voor
- Ongelijke verdeling van kosten en baten van duurzaam beleid
- Ongelijke participatie

Ongelijke impact van klimaatverandering

MKG wonen vaker op plekken met:

- meer milieu- en gezondheidsrisico's: luchtvervuiling, hittestress, geluidsoverlast, verkeersdrukte
- meer effecten van klimaatverandering: schade door overstromingen, stormen ...
- minder toegang tot groen: parken, straatbomen, beplanting ...

Ongelijke impact van klimaatverandering

MKG wonen vaker op plekken met:

- minder toegang tot dienstverlening: afbouw van winkels en voorzieningen
- minder gezonde ruimtelijke inrichting, minder 'walkability'
- meer vervoersarmoede: aanbod De Lijn, lage emissiezones, elektrificatie wagenpark ...

→ vatbaarder voor die risico's

→ Opeenstapelende ongelijkheidsmechanismen

Ongelijke kosten en baten

Schommelende en/of hoge energieprijzen:

- één op de vijf gezinnen (21,8%) in energiearmoede. (6,9% ↗)
- Na energiecrisis: meer afbetalingsplannen en hogere uitstaande schulden, meer afsluitingen. Steunmaatregelen hebben wel gewerkt!
- Sommige huishoudens meer kwetsbaar, bv. 40,3% zonder arbeidsinkomen (40,3%), lagere middenklasse (43%); 45,5 van sociale huurders

Ongelijke kosten en baten

Woonkwaliteit

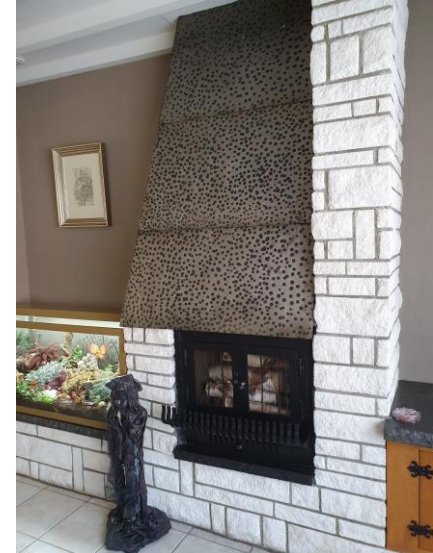
- Meer dan 80 % van de middelen die de overheid in wonen investeert, ondersteunt **woningeigendom**.
 - Amper 7 % **sociale woningen** - 180.000 kandidaat-huurders op de wachtlijst. (250.000. in aanmerking)
 - Meer dan de helft van de **private huurders** besteedt meer dan 30 % van het inkomen aan de huur.

Ongelijke kosten en baten

Woonkwaliteit

- Eén op de vijf huurwoningen is van structureel slechte kwaliteit.
 - Een klein miljoen woningen (37,2 %) is van ontoereikende kwaliteit. Mits beperkte ingrepen of herstellingen: 65 % wel oké. Overige 35 % structurele ingrepen nodig. Op de private huurmarkt liggen deze percentages nog hoger.
 - De renovatiegraad van woningen in Vlaanderen is dramatisch laag, minder dan 1%.
- 30% van de hoogste inkomens ontvangt maar liefst 50 procent van de renovatiepremies.
 - 40% van de Vlamingen mist de financiële middelen voor de noodzakelijke renovaties.
 - 1/3 woningen klaar voor warmtepomp? Niet bij MKG!

Ongelijke participatie

- Het discours over MKG verhardt: *profiteurs of potentiële fraudeurs*
- Beleid: van rechten naar gunsten voor wie zijn best doet - Voor-wat-hoort-wat beleid
- Individueel schuldmodel: falen is je eigen fout. Goede en slechte armen.
- Onevenredige nadruk op fraudebestrijding: onrechtmatig een uitkering: 4,5 % - Onderbescherming: rechthebbenden onder minimuminkomen: 40 à 50 %
- POLARISERING!

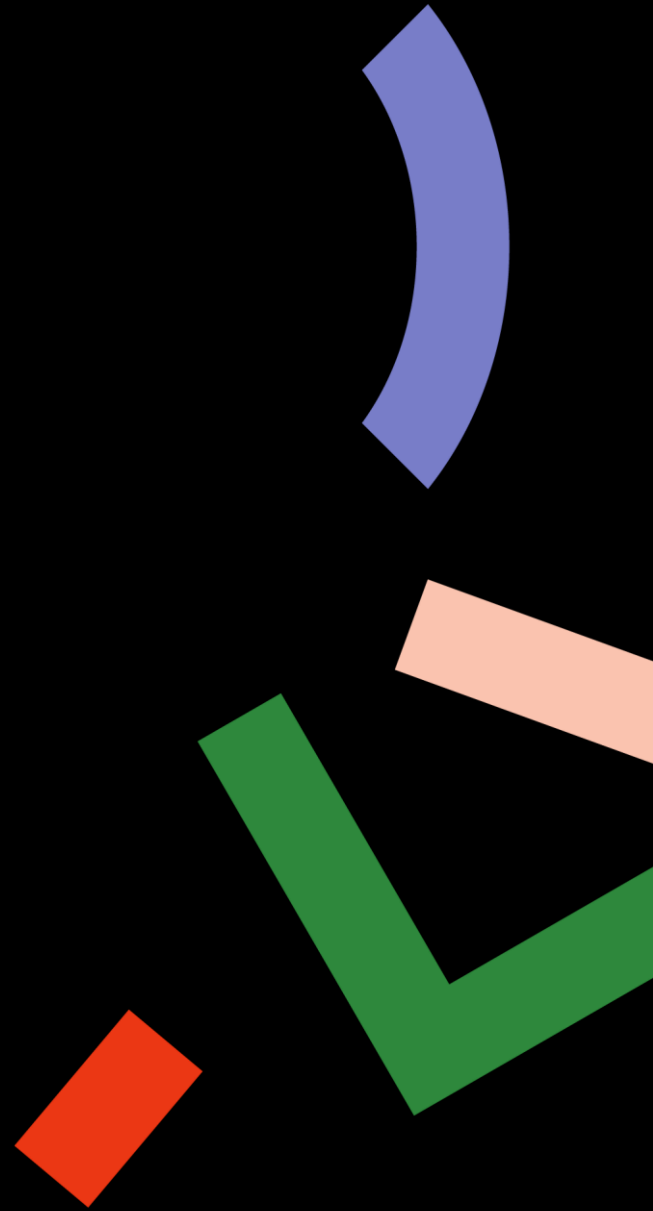
Wat denken kwetsbare groepen over klimaattransitie?

Ze geven er niet om?

- FOUTE veronderstelling – Ze maken zich wel degelijk zorgen.
 - Over betaalbaarheid
 - Over toekomst van (klein-)kinderen
 - Over impact dichtbij
 - Niet in klimaatjargon: smeltende ijskappen, verlies biodiversiteit, fossielvrij verwarmen, uitstoot verminderen ...
- Er is niet één profiel 'mens in armoede'. Zoveel mensen, zoveel meningen
- Discussie individuele versus beleidsverantwoordelijkheid

De Klimaatstem van Mia

SAAMO samen
uitsluiting
aanpakken

SAAMO – Klimaatstem van Mia

Doel: met MIA visie op energietransitie en armoede ontwikkelen.

Welk probleem pakken we aan?

- afwezigheid MIA in energietransitie
- gebrek aan gedragen visie van MIA

The logo for SAAMO is partially visible on the right side of the slide. It consists of a large, thick black circle with a horizontal bar extending from the top right edge. Below this graphic, the word "SAAMO" is written in a bold, black, sans-serif font.

SAAMO

Het project

- Middelen van KBS
- 4 verenigingen waar armen het woord nemen
 - Ons Huis (Mol)
 - 'T ANtWOORD (Turnhout)
 - Al-Arm (Geel)
 - De Fakkel (Herentals)
- LIGO (Basiseducatie)
- SAAMO

Waarom?

- Beleidsmakers
- Middenvelders
- Milieuorganisaties

Iedereen roept om een sociaal rechtvaardige klimaattransitie!

Maar hoe dan?

→ Er is nood aan beleidsvisie

Nood om gele en groene hesjes door één deur te krijgen

Hoe?

Het wordt stil. Er komen voorstellen die de kern van armoede niet raken. Het is moeilijk om door een armoedebрил te kijken als je er niet veel ervaring mee hebt.

Wat deden we

- Vorming
- Wat doet het met je?
- Wat heb je nodig?
- Basisvisie (armoedebril)
- Welke oplossing heeft het meeste effect?
- In gesprek met critical friends
- Eindrapport
- Gesprek met de lokale overheden (Lokaal Klimaatplan)

De klimaattransitie is ingezet

Klimaattransitie zal sociaal
zijn of zal niet zijn

Klimaattransitie moet
rechtvaardig zijn

Rechtvaardigheid =
iedereen kan mee

LEAVE NO ONE BEHIND

Een kijk op armoede

Foto: AI generated (Stable Diffusion)

En het gaat over dit:

Wij leggen de focus op wonen

- Wonen is een basisrecht
- Goed wonen is meer dan een dak boven je hoofd
- De wooncrisis
- Nood aan rustig wonen
- Invloed op je gezondheid op allerlei vlakken
- Woonzekerheid en toegankelijkheid

De hamvraag

“Hoe krijgen we alle maatschappelijk kwetsbare gezinnen in veilige, betaalbare en energiezuinige woningen?”

HAMVRAAG

De maatschappelijke winst van goed wonen

	Voorbeelden van maatschappelijke kost van slecht wonen	Voorbeelden van maatschappelijke winst van goed wonen
Fysieke gezondheid	Luchtwegenproblemen, astma, ...	Betere fysiek, minder dokters- en medicatiekosten
Mentale gezondheid	Stress, depressie, ...	Minder stress, beter in je vel
Financiële gezondheid	Onbetaalbare energiefacturen	Lagere energiefacturen
Sociale gezondheid	Sociaal isolement (bewoners nodigen minder mensen uit omwille van schaamte woonsituatie)	Meer kansen op stabiel social netwerk
Maatschappelijke betrokkenheid	Verhoogt de moeilijkheden in het onderwijs en arbeid (vb. afwezigheid door ziekte)	Meer kansen in het onderwijs of op de arbeidsmarkt

Investeren zal lonen

Foto: Freepik

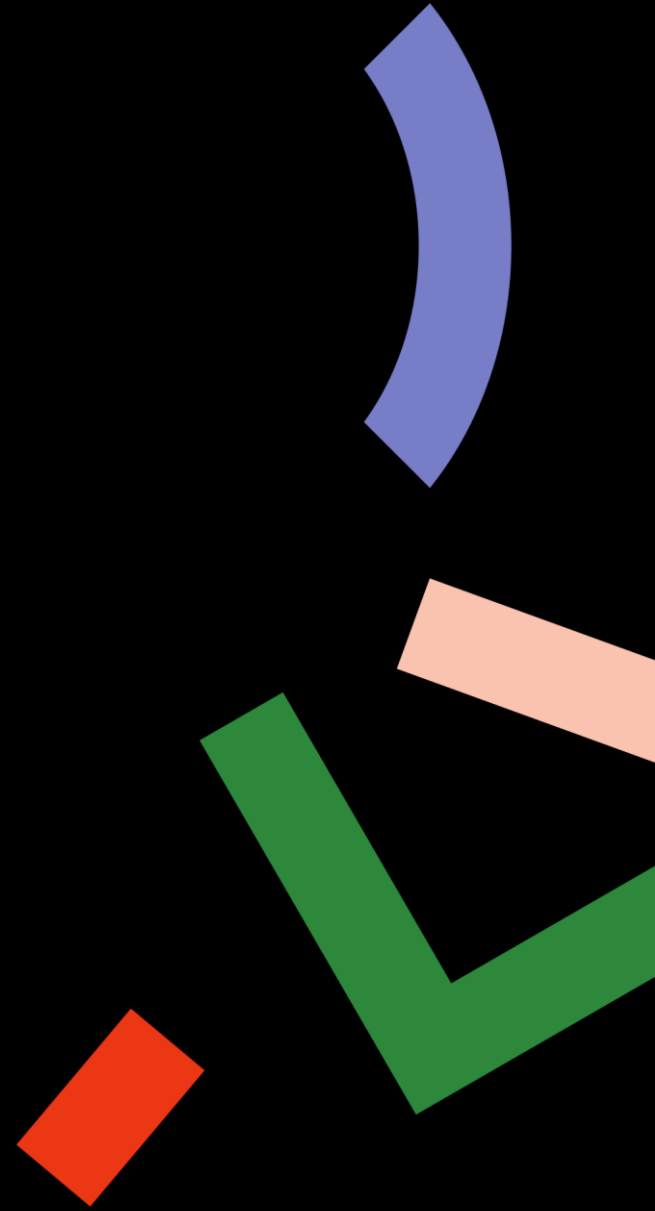

LOKAAL aan ZET!

Acties voor een sociaal klimaatbeleid

SAAMO samen
uitsluiting
aanpakken

Doe de armoedetoets

Screen beleid bij ontwerp en uitvoering op impact op MKG via participatief proces

- Doel: Armoede voorkomen - Bewustzijn voor armoede verhogen – draagvlak creëren
- Via een adviesgroep (bundeling ervaringskennis en professionelen)
- Met duidelijke rollen en verwachtingen
- Met praktische begeleiding
 - Op maat van het lokaal bestuur
 - Van opstart tot uitvoering – met langdurige inzet

Informeer, sensibiliseer en automatiseer

- **Op maat**
 - **Automatiseer**
 - **Via verschillende kanalen**
 - **Herhaaldelijk**
- Gratis waterscans en energiescans
 - gebruik woonmeter
 - kortingsbonnen voor een energiezuinige wasmachine of koelkast
 - Minimale levering aardgas en elektriciteit (excl. nacht)
 - premie voor een condensatieketel
 - huur- en isolatiepremies
 - Mijn Verbouwbegeleiding
 - Mijn Verbouwpremie
 - ...

Zorg voor begeleiding

- Zorg voor voldoende begeleiding en ondersteuning.
 - Enkel informeren en sensibiliseren is niet voldoende. Bv. leveranciersvergelijkingen, aanvragen scan ...
- Ga met MKG trajecten aan (i.s.m. armenverenigingen, middenveld ...)
- Werk wijkgericht, werk collectief
- Bied audits en interventies
- Opgelet: digitale kloof!

Sociale huurmarkt

Sociale huurmarkt

Please Notice This

**Sociale huisvesting als
armoedebestrijdingsmaatregel en
sociaal rechtvaardige
klimaatmaatregel**

- Sociale woningen laat het armoederisico dalen met 40%!
- Een goede woning als opstap voor een betere toekomst.
- Nood is groot: 170 000 gezinnen op de wachtlijst

SAAMO

Sociale huurmarkt

Massaal bijbouwen

Massaal renoveren

Massaal inhuren

Waarom?

- 100% overheidsmiddelen, 100% eigen keuze
- Professionele verhuurder
- Veel technische kennis bij de SHM's
- Mogelijkheid grootschalige projecten
- Huurprijzen op basis van inkomen
- Betaalbaar wonen in A-label
- Klimaat: doel voor 2050 behaald

The logo for SAAMO is a large, stylized black letter 'C' with a thick stroke. A black rectangular bar is positioned above the top right of the 'C', partially overlapping it.

SAAMO

Private huurmarkt

Foto: Rawpixel.com

Begeleiding en ontzorging voor private verhuurders

Doel

Kwaliteitsverbetering op de private huurmarkt stimuleren

Nood aan

- Neutraal professioneel advies
- Een aanspreekpunt voor alle vragen
- Ondersteuning en ontzorging

Voorbeelden

- Verhuurpunt Gent
- Verhuurpromotor

Mijn Verbouwpremie openstellen voor private verhuurders

Doel

Kwaliteitsverbetering op de private huurmarkt stimuleren

Voorwaarden

- Huidige inkomensgrenzen premie behouden
- CA na de werken
- Maximum huurprijzen
- Contract minimaal 9 jaar

Bij prijsstijgingen: vb. compensatie via huursubsidie

The logo for SAAMO is partially visible on the right side of the slide. It consists of a large, thick black circle with a horizontal bar extending from the top right edge. Below this graphic, the word "SAAMO" is written in a bold, black, sans-serif font.

SAAMO

Doel van minimale woningkwaliteit

- Minimum woningkwaliteit bepalen
- Ondergrens voor menswaardig wonen
- Gerucht op veiligheid, gezondheid en woningkwaliteit
- Basis vastleggen in wetgeving, bewaken en handhaven

Minimale energieprestatie \neq maximale energieprestatie

SAAMO

Verplichte conformiteitsattesten

Minimale woningkwaliteit is de basis voor meer energetische kwaliteit op het laagste segment van de woningmarkt.

- Start bij woonbeleid
- Belang verplicht conformiteitsattest

Verstrenging energieprestatie lange termijn

Waarom

- De verhuurder perspectief geven op lange termijn
- Mogelijkheid tot plannen van verbeteringswerken
- Niet achterblijven als huurder

Toekomstige regelgeving

- Open en halfopen woningen
 - 2030: E
 - 2035: D
 - 2040: C
- Rijwoningen en appartementen
 - 2030: D
 - 2040: C

De eigendomsmarkt

Foto: Wirestock / Freepik

Ondersteuning en ontzorging

Nood aan

- Neutraal en duidelijke informatie en advies:
 - isolatie en (energie)technieken
 - het bepalen van prioriteiten
 - Het financiële plaatje
- Plaatsbezoek
- Professionele kennis
- Laagdrempelig
- Een aanspreekpunt

Armoedebrijl noodzakelijk

The logo for SAAMO is partially visible on the right side of the slide. It consists of a large, thick black circle with a horizontal bar extending from the top right, resembling a stylized 'C' or a partial 'O'.

SAAMO

Noodkoopfonds

Wat

- Rollend fonds
- Voor dringende kwaliteitswerken of energiezuinige renovaties
- € 50.000 renovatiebudget
- Onder begeleiding
- Terugbetaling: na ontvreemding woning of na 20 jaar

Voor wie

- Eigenaar-bewoners met een beperkt budget
- Naar schatting 120 000 gezinnen in Vlaanderen

Uitdaging

- Starten in kleinere gemeenten: complex maar haalbaar!

Papillon

Het **Papillon project**:
Je huishoudtoestel
10 jaar huren in plaats
van kopen!

Wat is **Papillon?**

Je huurt een energiezuinig toestel van goede kwaliteit (Bosch).

Je spreidt de kosten via een maandelijkse betaling.

Het toestel wordt geleverd en geïnstalleerd.

Het onderhoud is inbegrepen en gratis.

Gaat het toestel stuk? Dan wordt het gratis vervangen.

Hernieuwbare energie

- Zoeken naar mogelijkheden
- Beloftevolle projecten
 - PowerUp
 - Otterbeek (Mechelen)
 - Zonnebouwers+

Doel: niet achterblijven

Sociale maatregelen energie

- Outreachend werken
- Energiescan promoten
- Bon voor huishoudtoestel van € 250
- Minimale levering aardgas en elektriciteit
- Benut het sociaal energiefonds
- ...

DE ENERGIESCAN

Gratis energiescan levert geld op

Uw energiebudget beperken is helemaal niet zo moeilijk. Laat uw woning gratis doorlichten door een energiescanner en bespaar elk jaar heel wat euro's.

Tot slot

Vertrek vanuit de
mogelijkheden,
want ze zijn er!

Veel succes!

**NIETS
DOEN
IS GEEN
OPTIE**

Leen Smets

Opbouwwerker

E leen.smets@saamo.be

M +32 (0) 472 39 27 87

Ann Van der Wilt

Teamcoördinator

E ann.van.der.wilt@saamo.be

M +32 496 60 59 40

SAAMO provincie Antwerpen

<http://www.saamo.be/provincie-antwerpen>

SAAMO

www.saamo.be